

Pikk plaan kultuurile

Kultuurikomisjon soovitas eile võtta riiklikult tähtsate kultuurirajatiste kavva neli ehitist: Tartu Südalinna kultuurikeskuse (Süku), Arvo Pärdi muusikamaja Rakveres, Narva Kreenholmi kultuurikeskuse ja Estonia teatri juurdeehitise. Otsustamine on nüüd terve riigikogu käes.

Suurtes asjades on eestlased alati jagunenud kahte leeri, aga otsustaval hetkel on ikkagi ühiselt edasi mindud. Olgu selleks siis Jakobsoni ja Hurda leer ärkamisajal, Pätsi ja Tõnissoni toetajad või Rahvarinne ja Kodanike Komiteed laulva revolutsiooni ajal. Pole siis imestada, et nii Süku kui Estonia juurdeehitise on tekitanud vaidlusi, kas ja kuhu neid rajada.

Eks ole need vaidlused ka õigustatud, sest iga rajatise muudetakse midagi olemasolevas, igal uuel ehitisel on oma jalajäl, niihästi ökoloogiline kui ka kultuuriline. Ka Narva kultuurikvartal Manufaktuur ja Arvo Pärdi muusikamaja kujundavad olemasolevat ümber, isegi kui taastatakse seda, mis olnud varem.

Vaidlused tuleb vaielda, aga kultuurikomisjoni eilne soovitus annab vähemalt sihi selles osas, millises suunas võiks kultuurirajatistega edasi liikuda.

Esialgsete arvutuste kohaselt läheks kõigi nelja väljaehitamine kok-

JUHTKIRI

Pikk plaan on igal juhul parem kui aastakümneid kestev teadmatus ja rapsimine. Eriti oluline on see Narvale ja Ida-Virumaale, mida ootavad seoses rohepöördega ees suured muutused.

ku maksma umbes 130 miljonit eurot. Süku rajamiseks oodatakse kulkalt 40 miljonit, Kreenholmi kultuurikeskuse rajamise maksumus on 15 miljonit ja samas suurusjärgus on ka Arvo Pärdi muusikamaja. Estonia teatri laienduseks on teatri juhi Ott Maateni hinnangul vaja kuni 60 miljonit.

Rahandusministeriumi prognoosi järgi on riiklikult oluliste rajatiste jaoks planeeritav hasartmängumaksu laekumine lähiaastatel umbes 10 miljonit eurot aastas. Seega võiks nende nelja kultuuriobjekti rahastamine eelduste kohaselt aega võtta kuni aastani 2035. Sümbolne aastaarv, mille on võtnud sihiks ka uued riiklikud strateegiad.

Kuigi 15 aastat võib tunduda pikk aeg, on see nelja kultuuriehitise rahastamiseks ja rajamiseks jõukohane

ja realistlik eesmärk, sest seadus lubab korraga rahastada ainult kaht.

Vaid Arvo Pärdi muusikamaja puhul on olemas projekt ja linna valmisolek rajamisega edasi liikuda. Muusikamaja idee on kasvanud 12 aastat ning nüüd alles jõudmas otsustavasse järku.

Süku puhul on plaanis arhitektuurikonkurss läbi viia veel sel aastal, projekterida hoone aastail 2023-24 ja ehitada see valmis aastaks 2027. Umbes samal ajal võiks eeldatavasti olla ka Estonia vaidlused vaieldud ja arhitektuuriline lahendus leitud. Lahendus, mis on lugupidav vana hoone vastu ning teeb oma iluga au kogu Tallinnale. Ja samal ajal saaks alustada ka Kreenholmiga.

Pikk plaan on igal juhul parem kui aastakümneid kestev teadmatus ja rapsimine. Eriti oluline on see Narvale ja Ida-Virumaale, mida ootavad seoses rohepöördega ees suured muutused. Teadmine, et piirkonnas hakkab arenema ka kultuuritaristu, annab julgust investoritele.

Legendi kohaselt annetanud Juhani Liiv kord oma kuue Estonia rajamiseks. Kui nüüd uued kultuurirajatised saavad kinnitatud, on igapäev võimalik järgida tema eeskujut ja teha väike püsikorraldus selle rajatise toetuseks, mis hingele kõige lähemal.

LOE LK 2

Kärpida end lolliks või investeerida rikkaks?

Riikide, ettevõtete ja ka inimeste elus on hetki, mil avaneb võimalus teha midagi suurt ja tähtsat. Avaneb ajalooline aken, kui tuleb võtta vastu otsuseid, mis mõjutavad tulevikku. Tähtis on sellised hetked ära tun- da, selleks on tarvis tarkust ja visiooni. Muutuste tegemiseks on vaja aga julgust, sest alati on turvalisem lasta end vooluga kaasas kanda. Elu tuleb elada nii, et pärast ei oleks piinlikult kahju teostamata unistuste pärast. See põhimõtte kehtib ka riikide ja rahvuste kohta. Eestil on praegu see võimalus.

Oleme ausad, oleme jõudnud ühe arenguetapi lõppu. Hoog on raugenud ja areng on muteerunud peenhäälestamiseks. See on olnud edukas aeg, oleme paljuski olnud teistele riikidele eeskujuks. Samas on viimasel ajal üha rohkem kosta tõdemusi, et see, mis tõi meid siia, ei vii meid enam edasi. Viimane aasta kriisis elades on nende sõnade tõestamiseks toonud suure hulga näiteid. Ühiskonnas tekib ootus muutuste järele. Nende sõnatamine ja elluviimine ongi riigijuhtide ülesanne. Ajaloolise hetke tunnetamine ja muutuste juhtimine ongi riigimehlikkuse proovikivi.

Kui tahta sõnastada lihtsal kombel praegust valikut, võib seda kirjeldada järgmiselt: kas me kärpime end lolliks või investeerime rikkaks.

See küsimus on relevantne muidugi juhul, kui tahame olla jõukad. Tahame olla edukad. Tahame, et jõukad ja edukad oleksid ka meie järgmised põlvkonnad. Ilmselt tahame. Muidu poleks meie riigi pidamisel suurt mõtet. Lähikukkunud riigis ei taha inimesed elada. Järgmised põlvkonnad paneksid sellises riigis plehku. Maailm on suur ja lai ning Austraalia apelsinid vajavad korjamist. Aga me ju ei taha, et see juhtuks. See oleks loll valik.

Iga inimene, kes on kokku puutunud ettevõtlusega, teab, et rikkaks ei ole võimalik kärpida. Kulude kokkuhoid ja peenhäälestamine võib nihutada kasumimarginaali komakoh- ta, aga suuri muutusi see esile ei kut- su. Jõukaks teeb tark investeerimi-

ne. Investeerimine tähendab aga seda, et tehakse midagi teistmoodi. Tehakse midagi, millest tulevikus kasu on. Investeerimine ei ole olemasolevasse süsteemi kütuse peale valamine, sel juhul jookseb mootor paratamatult kokku. See on lihtsalt rumal kulutamine. Investeerimine on olemasoleva süsteemi muutmine paremaks, tõhusamaks ja töökindlamaks.

Eestil on praegu parim aeg uus arenguhüpe teha. Meil on võimalus saada investeringuteks laenu. Just nimelt investeringuteks, mitte niisama laristamiseks. Raha pakkumine seoses ülemaailmse kriisiga on toot- talne. Ning meil on ühiskonnas ka ootused muutusteks. Inimesed ju näevad, et vanad süsteemid ei toimi ja jooksevad kokku. Paremat võimalust reformideks ei tule.

Riiki juhitakse eelarve kaudu, muutusi viiakse ellu rahaga. Meil on olnud mõni päev aega tutvuda riigieelarve strateegiaga, mille valitsus eelmisel nädalal heaks kiitis. Dokumentis sisalduvad ohtrad leheküljed ei suutnud varjutada kurba tõdemust: arenguhüpet ei tule ja ambitsioonikaid reforme pole plaanis. Tulevikku suunatud investeringute asemel on valitud kärpimise ja peenhäälestamise tee. See tee aga jõukust

MAREK REINAAS
ettevõtja (Eesti 200)

juurde ei loo. See on keskpärase umbne rada.

Kahjuks valitseb praeguses valitsuses ja Reformierakonnas ideede põud. Valitseb hägune lootus, et see, mis tõi meid siia, aitab meil ka edasi minna. Plaanitav arenguhüpe ei vii meid edasi, vaid hoopis tagasi 2015. aastasse. Riigieelarve strateegia on paigalseisu jõuline mootor. Riigi ülesanne peaks olema kõigi inimeste ja ettevõtete eest tõkete äravõtmine, et nende potentsiaal saaks teostuda. Kahjuks seda ei juhtu.

Mitu põhjala riiki on näidanud, et edukate muutuste saavutamiseks on kõige otstarbekam investeerida

Ühiskonnas tekib ootus muutuste järele. Ajaloolise hetke tunnetamine ja muutuste juhtimine ongi riigimehlikkuse proovikivi.

inimestesse, investeerida haridusse ja innovatsiooni. Haridusreformi asemel näeme huvihariduse rahastamist poole võrra. Rohepöörde asemel ehitatakse Virumaale liitehast. Tervishoiureformi asemel ehitatakse Tallinna haig-

lat. Ei investeerita inimestesse, vaid valatakse betooni.

Muutuste ellukutsumise kõige suurem vaenlane on sõnavaat, millesse on kerge uppuda. Arendamine, võimestamine ja parendamine on väljendid, millega on mugav varjata ideepuudust. Lihtsa näitena võiks tuua planeeritava digipöörde. Kas ei oleks võimalik pisut konkreetsemalt sellest kõnelda? Digipöörde ühiskonnas tähendab loomulikult riiklike IT-projektide elluviimist, mis võimaldaksid Eestil üle minna personaalse riigi põhimõtetele, kus igale inimesele disainitakse riiklikud teenused tema isiklike vajaduste järgi.

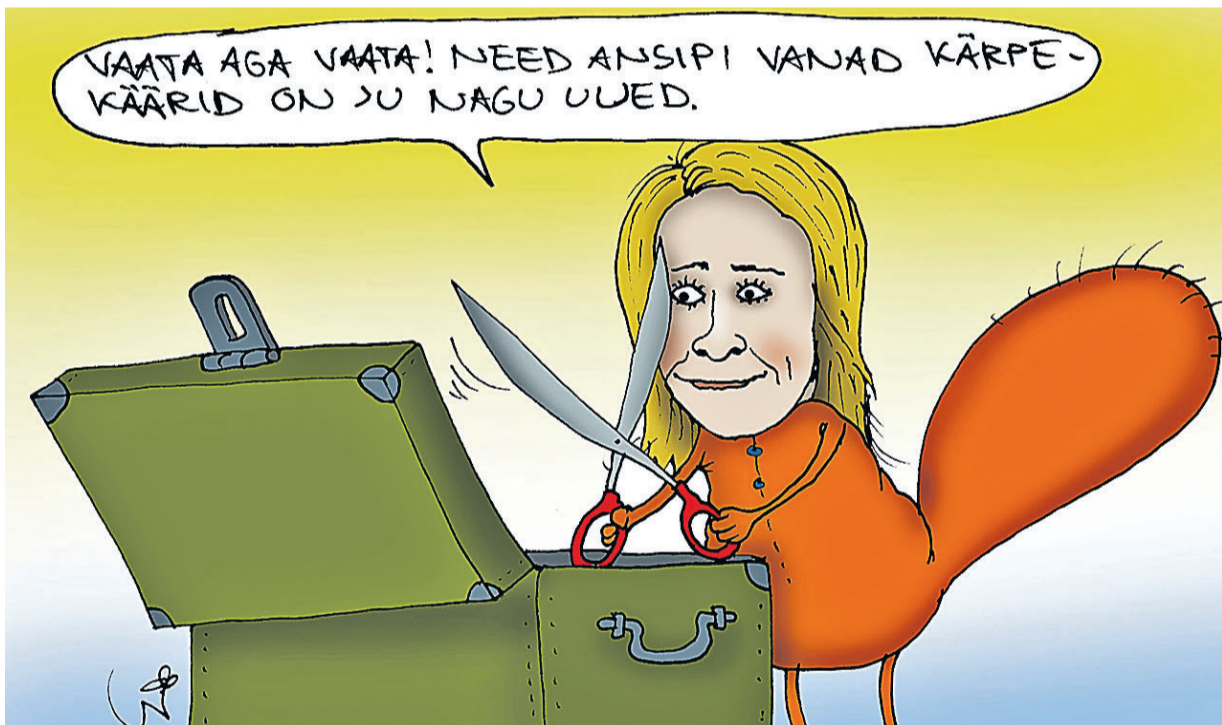
Aga samavõrd tähendab see kiire interneti jõudmist iga inimeseni, hoolimata tema elukohast. Samuti oleks hädavajalik riiklik investeringutoetus väiksematele ja keskmistele ettevõtetele, et nad saaksid oma ärisüsteemid ja veebipõhised müügikanalid üle viia tänapäevastele põhimõtetele. Värskest arendatud veebipoodi ja IT-juhti pangale laenu tagamiseks ju ei anna. Siin peabki riik appi tulema.

Digipöörde ei saa toimuda ainult riigisektoris, see peab jõudma ka inimeste koju ja kogu majandusse.

Loodame siiralt, et valitsus võtab selle enne sügist ette ja teeb seda oluliselt suurema ambitsiooniga kui praegu. Mi-

nugipoolsest arendagust seda ja võimestagut ja kasvõi parendagut, kui sellised tegevused on rohkem meelepärased, aga tulemuseks võiks olla plaan, millelega minna edasi. Mitte kõhku tehtud kärpimiskava, vaid pikk investeerimisplaan, millele luuakse meile jõukam tulevik. Muidu raiskame kasutatult ära järgmised kaks aastat ja tiksume hoogsalt kuni järgmiste valimisteni.

Peagi saabub aeg, kus Kaja Kallas on olnud valitsusjuht 100 päeva. Mäletatavasti pani ta tol hetkel laule 100 päeva plaani koos tegevuste ja konkreetsete tähtaegadega, mil üks või teine lubadus tuleb ellu viia. Põgus pilguheit sellele tegevuste plaanile näitab, et enamik neist pole teostunud. Kahjuks on nii, et praegusel valitsusel pole pikka plaani, millele tulevikku muuta. Veel hullem on see, et praegune peaminister on olnud saamatu ja pole ära teinud isegi poolt rehkendust, mida ta sada päeva tagasi lubas. Mis seal ikka, tiksume edasi.

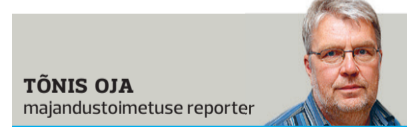
Reformierakonna vana plaat

On kurb, et reforminimeline erakond ei suutnud üle kolme opositsioonis oldud aasta jooksul välja mõelda Eesti elu edendamiseks ühtegi värsket ideed. Kui pärast pikka vaheaega taas valitsusse jõuti, võeti kapist välja vana plaat, mis kordab üha uuesti ja uuesti: kärpida, kärpida, kärpida.

Ma pole kaugeltki seda meelt, et eelarve peaks olema sügavas miinuses ja riik peaks võtma ohjeldamatult laenu, kuid eelarvetasakaalu peaks suhtuma paindlikult, majandusliku olukorra järgi.

Reformierakonna poliitikud suhtusid põhjendatult väga kriitiliselt Jüri Ratase (eriti teise) valitsuse eelarvepoliitikasse, sest aastad 2018 ja 2019 olid majandusele üsna head, aga reserve sel ajal ei kogutud ja eelarvedefitsiit kasvas. Ka oli üsna mõistlik, et koroonakriisi puhkedes tolereerisid oravad majanduse erakorralist toetamist ning laenu võtmist. Kuid ise võimule saades tehti taas kannapööre.

Vana ja ehk ka kulunud ütluse järgi ei tohi ühtegi kriisi raisku lasta,

TÕNIS OJA
majandusloimetuse reporter

PÄEVAKOMMENTAAR

mis tähendab, et kriisid on kõige paremad ajad suuri muutusi teha. Sellest on aru saanud Ameerika Ühendriikide president Joe Biden, kes on kuulutanud välja suurima majanduse elavdamise paketi vähemalt alates Teisest maailmasõjast, võib-olla isegi alates suurest depressioonist.

Kuid mida teeme meie? Mitte midagi. Peaminister Kaja Kallas kirjutab riigieelarve strateegiat kommenteerides küll enneolematutest investeringutest Eesti majandusse rohe- ja digipöörde tegemiseks, aga need on Euroopa Liidu, mitte Eesti initsiatiivid, rääkimata Reformierakonnast.

Kaja Kallas kirjutab küll, et koroonakriis on näidanud teaduse ja innovatsiooni olulisust, mistõttu on valitsus otsustanud suurendada inves-

teeringuid teadusesse ühe protsendini SKTst, aga see on ju vana lubadus, mille erakondade juhid veidi üle kahe aasta tagasi presidendile juures allkirjastasid.

Kuhu küll on jäänud Reformierakond, kes tuli aastakümneid tagasi välja maksurevolutsioonilise ideega kaotada ettevõtete reinvesteeritud kasumit tulumaks või alandada tulumaksu määr 20 protsendile?

Uute ideede asemel toob peaminister välja teise vana, palju mängitud plaadi Kreekast. Aga Kreeka ja Eesti olukorrad ei ole võrreldavad. Eelmisel aastal võetud miljardilistest laenudest hoolimata on Eesti võlakooormus ülekaalukaalukalt väiksem Euroopa Liidus. Eurostati värsketel andmetel kohaselt on üks väiksemaid ka Eesti valitsuse võlakooormus SKT suhtes.

Täiesti õige, et valitsuse kulud peavad kontrolli all olema, aga kokkuhoiuks tuleb otsida mõistlikult. Kõikidele ministriumidele ühesu- guse kokkuhoiu protsendi määramine ei ole sisuline, vaid formaalne kokkuhoid kokkuhoiu pärast.